

maskiranje –
lja otrok
ev?

to novi liki.

kot stalnica
vškimi
ni liki.

Podobno je v tiskanih medijih, kjer to področje najbolj pokrivajo s karikaturami in posebnimi okvirčki, kot so *Pa še to*, *Ocvirk*, *N. n.* idr. Povedano velja predvsem za maskiranje v okviru urbanih karnevalskih prireditev, povork in tudi za nekatere v vaseh in trgih. Vendar so vaška pustovanja veliko bolj gledališča zgodovine, ki temeljijo na pustni šemski dediščini v okviru vasi ali pokrajine. Ta je bila povezana s praznovanjem zimskega sončnega obrata in je imela popolnoma drugač-

no funkcijo v okviru gospodarskih prizadevanj. Šemski liki so obiskovali hiše in vasi; dogajanje je bilo torej obrnjeno navznoter in ni bilo namenjeno manifestativnim prikazom pred gledalci, v obliki povork, odrskih nastopov in drugih oblik, ki so tako značilne danes. Pustno dogajanje je od konca 2. svetovne vojne dobilo izrazito turistično-zabavni okvir in pomen. Usmerjajo ga društva, skupine, organizacijski odbori, zadeve se vedno bolj profesionalizirajo. Med prvimi primeri sodobne profesionalizacije je bilo ptujsko kurentovanje kot izumljena urbana karnevalska tradicija po 2. svetovni vojni. Le nekateri odmaknjeni kraji so ohranili še nekaj t. i. prvobitnih povezav ali kontinuitete (npr. v Drežnici, na Ligu). Čeprav pustovanja v vaških in trških okoljih danes ljudem pomenijo predvsem zabavo in druženje, vidijo v vsakoletnih ponavljanih pustnega gledališča zgodovine pomembne sestavine za oblikovanje lokalne in regionalne istovetnosti.

Današnja Slovenija je pravzaprav svet v malem z najrazličnejšimi pustnimi liki, ki se vsako leto pojavijo na šolskih in društvenih, športnih pustovanjih, pustnih plesih, elitnih pustnih plesih za odrasle in na tekmovanjih za najbolj izvirne maske. Vsi ti liki so pravzaprav podobe vsakokratnega sveta, z njegovimi junaki (npr. superman, kungfu panda, terminator), liki, ki ponazarjajo znane osebnosti iz sveta glasbe, politike, televizijskih nadaljevanj, in še bi lahko naštevali. In tako kot je v davni preteklosti pustno norenje in predvsem maskiranje omogočalo vsakemu, da je bil kritičen do bližnjega in širšega okolja, da je skrit pod masko povedal vse tisto, česar sicer ne bi smel, se tudi dandanes nadaljuje ta temeljna značilnost pustnega časa. Pustna maska omogoča vsakemu posamezniku, da z ustrezno preobleko izrazi svoje želje. Mnogi mladi ljudje prav z masko pokažejo npr. na poklic, ki bi ga želeli opravljati. Zato je pustno maskiranje in celotno dogajanje v tem času tudi odsev želja, idealov posameznikov, njihovih pogledov na svet ipd.

Med značilnostmi sodobnega pustnega dogajanja na Slovenskem je tudi obiskovanje skupin mask iz naše dediščine po najrazličnejših krajih, torej zunaj primarnega kulturnega in naravnega okolja. To ne more biti resno početje in je le oblika turističnega kiča, tako kot nastopanje t. i. tradicionalnih mask v okviru smučarskega svetovnega pokala in na drugih javnih športnih prireditvah. Vsak kulturni pojav, tudi pustni, ima največji pomen in najbolj zaživi le v svojem lokalnem ali regionalnem kulturnem okolju, kjer se veseljačenje in zabava odlično spojeta z naravnim okoljem, predvsem pa z vsemi drugimi posebnostmi življenja prebivalcev. Ta potujoča pustovanja in nastopi 'muzejskih' šemskih likov kot oblika izumljene tradicije, imajo tudi znane 'izumitelje'. Tako je npr. skupina ptujskih korantov, ob pomoči in svetovanju lokalnih političnih navez z republiškiimi, začela od 80. let 20. stoletja obiskovati državni zbor, predsednika države, župana ali županjo državne prestolnice [29] ter jih vabiti na veliko Ptujsko kurentovanje. Koranti in druge skupine vaških šemskih likov iz različnih koncev Slovenije obiskujejo in nastopajo v nakupovalnih središčih, na lokalnih prireditvah, odhajajo na karnevalske prireditve in povorke v bližnjo tujino (npr. na karneval na Opčinah nad Trstom, v Benetke). Nastopajo tudi zunaj pustnega obdobja in podobno kot skupine folklorikov prikazujejo posamezne tradicionalne pustne like. Na svetovni razstavi Expo v Šanghaju na Kitajskem leta 2010 so 9. maja nastopili koranti, člani 'Etnografskega (?) društva Kurent iz Ptuj', in sicer v paradi ob praznovanju dneva Evrope. Njihova predstavitev je bila zelo nazorna in poučna (!), saj so pred povorko s koranti nosili dva enaka napisa Ethnographic Society Kurent, Slovenia. Europe Day [30].

Pustno praznovanje na Slovenskem je povezano s praznično kulinariko. Zlasti v medijih je polno informacij o pustnih jedeh, ki naj bi bile kar najbolj 'značilne, stare, tipične'. Vendar je bilo pustno obdobje le eno od prazničnih obdobji in takrat so si naši predniki privoščili praznične jedi, primerno ekonomskim zmožnostim. Kljub povedanemu so za pustni jedilnik značilne težje, mastne, tudi ocvrte jedi. Pri slednjih prednjači ocvrto kvašeno testo, ki dobi z določenimi oblikami značilnost krofov, bobov, flancatov, mišk in drugih njihovih regionalnih podobnikov, tako glede oblike kot tudi narečnega poimenovanja.

Pustni čas je bil in je tudi danes čas čezmernega uživanja jedi. O tem govorijo narečni izrazi za PUSTNO NEDELJO, ki se marsikje imenuje mastna nedelja, pa tudi *debelnica*. Četrtek pred njo se imenuje DEBELI ČETRTEK. Bistvo pustnega praznovanja je od nekdaj obilna in mastna hrana, saj tudi pregovor pravi: »Kdor se za pusta ne naje, bo celo leto stradal!« Temu pravilu zdaj najbolj dosledno sledi trgovina, ki še zlasti v pustnih dnevih poudarjeno ponuja živila in jedi, ki so žal predvsem stereotipni nadomestki za pestro in raznoliko prehransko dediščino pustnega časa v posameznih slovenskih pokrajinah. Poleg suhomesnatih izdelkov zavzemajo osrednje mesto krofi, ponujeni na trgu v velikih količinah. Mediji pogosto zabeležijo podatke o številu krofov, ki so jih ocvrle posamezne gostinske hiše in pekarnice.

Osrednje pustne jedi so povezane s svinjskim mesom, bodisi svežim ali prekajenim, in z mesnimi izdelki. Popularna je (bila) svinjska juha, tudi klobase, pečenka, zašink, ješprenj ali ričet.

Posebne pozornosti je deležna vsakoletna SLANIKOVA POJEDINA, ki jo od leta 1925 pripravljajo v **ljubljskem hotelu Union**. Nekoliko mlajša je ta prireditev v **Mariboru**. V bistvu je to razstava ribjih jedi, ki jo pripravijo na pepelnično sredo, torej ob zaključku pusta in na začetku postnega obdobja. Gostom oz. obisko-